

LUNDS
UNIVERSITET

Sociologiska institutionen

Nationalism i exil-

kosovaalbanska ungdomars politiska engagemang på fritiden

Författare: Qendresa Iberdemaj

Uppsats: FRI 302, SOC 41-60 p, 10 p

Vårterminen 2004

Handledare: Charlotta Zettervall

Examinatorer: Ingrid Jönsson & Hans-Edvard Roos

ABSTRACT

Författare: Qendresa Iberdemaj

Titel: Nationalism i exil – kosovaalbanska ungdomars politiska engagemang på fritiden

Handledare: Charlotta Zettervall

Sociologiska institutionen, vårterminen 2004

Kosovaalbaner som lever i exil har alltid engagerat sig och fört sitt politiska arbete för hemlandet. De ungdomar som jag har intervjuat och som engagerar sig för hemlandet har levt i Sverige mellan 11 och 20 år. Dessa ungdomar som deltog i min studie lägger ned en stor del av sin fritid på politiskt engagemang. Syftet med uppsatsen var att studera kosovaalbanska ungdomars politiska engagemang i exil på fritiden. Då det inte har gjorts någon sådan studie tidigare var det oerhört intressant att se på dessa ungdomars engagemang ur sociologiskt synvinkel. Det var även intressant att undersöka det aktuella området eftersom jag själv är av albanskt påbrå.

För att kunna få en djupare förståelse för de intervjuade kosovaalbanska ungdomarnas politiska engagemang på fritiden valde jag att använda mig av tematiserade längre intervjuer.

Det visade sig att dessa ungdomars politiska engagemang för hemlandet är stort. Deras engagemang bygger på deras ursprung och nationalitet. Jag kom fram till att samtliga intervjupersoner engagerar sig genom att bl.a. informera andra om situationen i Kosova. De upplever nämligen att de måste vara uppdaterade på bästa möjliga sätt för att kunna informera andra som inte är insatta i Kosovafrågan.

Nyckelord: Kosova, ungdomar, exil, identitet, nationalism

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

1. INLEDNING	4
1.1 SYFTE.....	4
1.2 PROBLEMFÖRMULERING	5
1.3 FRÅGESTÄLLNING	5
1.4 AVGRÄNSNINGAR	5
1.5 NAMNFORMEN KOSOVO/KOSOVA.....	5
1.6 DISPOSITION.....	6
2. HISTORISK BAKGRUND.....	7
2.1 FRÅN DIPLOMATISKA ANSTRÄNGNINGAR TILL KRIG.....	10
2.2 SVERIGES KOSOVAALBANER	10
2.3 ALBANER ORGANISERAR SIG I SVERIGE	11
3. METOD	11
3.1 INTERVJUER	11
3.2 URVAL AV INTERVJUPERSONER.....	13
3.3 TILLVÄGAGÅNGSSÄTT	13
3.4 ETISKA ÖVERVÄGANDEN	14
3.5 FÖRFÖRSTÅELSE	14
3.6 MATERIAL, KÄLLOR OCH DATA.....	15
4. TIDIGARE FORSKNING	16
5. TEORETISKA UTGÅNGSPUNKTER.....	17
5.1 ETNICITET OCH NATIONALISM SOM ETT POLITISKT ENGAGEMANG	17
5.2 EXIL.....	19
5.3 IDENTITET	20
6. PRESENTATION AV INTERVJUPERSONERNA.....	21
6.1 DARDAN.....	21
6.2 ALBAN	21
6.3 ARTA	21
6.4 ARDI	22
6.5 MENTOR.....	22
7. KOSOVAALBANSKA UNGDOMARS ENGAGEMANG I EXIL.....	22
7.1 ORSAKEN TILL FLYKTEN	22
7.2 BETYDELSEN AV KOSOVA.....	23
7.3 EXIL OCH ÅTERVÄNDANDE	26
7.4 KOSOVA I FRAMTIDEN	27
7.5 HUR ÄR DET ATT VARA KOSOVAALBAN I SVERIGE PÅ FRITIDEN?	28
8. SAMMANFATTANDE SLUTDISKUSSION	30
8.1 ENGAGEMANGET I EXIL.....	30
8.2 TANKAR KRING ÅTERVÄNDANDEN	31
8.3 ATT VARA KOSOVAALBAN I SVERIGE PÅ FRITIDEN.....	31
8.4 REFLEKTIONER.....	32
LITTERATURFÖRTECKNING.....	34
BILAGA 1: TEMATISERAD INTERVJUGUIDE.....	37
BILAGA 2: KOSOVAS KARTA.....	38

1. Inledning

”Para se të merrni të shkruni, mendoni” är ett albanskt talesätt som betyder ”Tänk innan du börjar skriva”. Det finns två skäl för mig att inleda uppsatsen med detta talesätt. För det första är jag väl medveten om objektivitetens betydelse i min studie, främst med tanke på att jag undersöker något som ligger mig nära om hjärtat, då jag själv är av kosovaalbanskt påbrå. Jag kommer säkerligen att vara subjektiv i studien och därför väljer jag att lyfta fram det albanska talesättet som ett slags påminnelse om att vara objektiv. Den andra kopplingen till talesättet är att jag ger mig in i denna studie med en massa tankar i bakhuvudet. Bekymret för de albanska ungdomarna är att man tycker att det diskuteras oerhört lite om Kosovos politiska situation vilket leder till att man känner att man måste engagera sig. Av egen erfarenhet vet jag mycket väl att det finns många kosovaalbaner som många gånger har blivit irriterade och ledsna därför att man har varit tvungen att ringa till en tidningsredaktion eller radio- och TV station för att påpeka felaktiga och missledande uttalanden angående Kosova. Andra sätt som kosovaalbanska ungdomar engagerar sig på är även att argumentera med sina lärare för att man känner en slags plikt att informera och ge en godtagbar bild av den egentliga situationen och orsaken till det instabila läget som drabbade Kosova.

I många år pågick konflikter mellan kosovaalbaner och serber utan omvärldens uppmärksamhet. Konflikten intensifierades flera gånger och många kosovaalbaner fängslades för sina åsikter och tankar kring Kosova och dess status. Kosovaalbanerna såg snart ingen utväg förutom att fly landet och försöka driva det politiska arbetet utanför Kosovos gränser. De kom från olika sociala skick, välutbildade familjer men även arbetare av olika slag. De ungdomar som är med i min studie är några av de flyktingar som har flytt till Sverige. Jag kommer i min studie att försöka analysera hur kosovaalbanska ungdomar ser på sitt ursprung och engagemang för sitt hemland här i Sverige. Jag kommer att ta upp betydelsefulla och intresseväckande grunder i detta sammanhang.

1.1 Syfte

Syftet med min undersökning är att studera hur politiskt aktiva kosovaalbanska ungdomar i exil upplever sitt politiska engagemang och hur de ser på detta i förhållande till sin framtid.

1.2 Problemformulering

Albaner i exil engagerar sig på olika sätt för Kosova och spelar en central roll inom politiken. Idag kan en orsak vara att Kosova i hög grad har varit bortglömt i världspolitiken de senaste åren, både av politiker och journalister. Frustrationen över att världssamfundet inte kunnat hitta någon lösning för Kosova resulterade i att en rad upplopp utlöstes i mars 2004 runt om i Kosova. Detta gjorde att Kosovafrågan sedan kriget 1997/1999 återigen blev aktuell även i Sverige. Kosovaalbaner som lever i exil ägnar oftast en stor del av sin fritid åt att politiskt engagera sig för hemlandet. Med detta som utgångspunkt finner jag det intressant att undersöka kosovaalbanska ungdomars politiska engagemang, eftersom det inte har utförts någon sådan studie tidigare. Jag är av kosovaalbanskt ursprung och vill att fler som inte är insatta i Kosovafrågan får ta del av några kosovaalbanska ungdomars engagemang för hemlandet.

1.3 Frågeställning

Varför ägnar sig kosovaalbanska ungdomar åt Kosovafrågan på sin fritid? Vilka är de övergripande faktorer som påverkar deras sätt att engagera sig?

1.4 Avgränsningar

I min studie har jag gjort vissa avgränsningar där jag har koncentrerat mig på politiskt aktiva ungdomar. Utifrån syfte och problemformulering analyserar jag ungdomarnas argument kring deras politiska engagemang i förhållande till sin fritid. Frågorna begränsades även till ungdomars engagemang för Kosova enbart i Sverige. Av den stora mängd litteratur som finns om Kosova begränsade jag mig till några böcker som jag fann mest relevanta för detta arbete. Böckerna behandlar centrala teman i uppsatsen.

1.5 Namnformen Kosovo/Kosova

Det råder stor förvirring vad gäller namnet på Kosova, där 90 procent av befolkningen är albaner. När det gäller akademiker används båda formerna, t.ex. så använder engelsmannen Malcolm namnformen Kosovo. Jag kommer här att ge en kort förklaring till varför jag väljer att skriva Kosova i min studie. I min uppsats lutar jag mig mot några svenska akademiker som har använt namnformen Kosova i sina skrifter. Sören Sommelius¹ började skriva böcker om Kosova främst av nyfikenhet på varför så många kosovaalbaner

flydde från Kosova. Enligt Sommelius är den serbiska namnformen med "o" på slutet och betoningen på första stavelsen vanligt i svenska medier. Däremot i danska tidningar används allt oftare den albanska namnformen med "a" på slutet och betoningen på andra stavelsen, Kosova. Sommelius tar även upp frågan om hur huvudstaden i Kosova ska skrivas, Pristina (enligt Sommelius är det felaktig serbisk namnform utan de vingar på s:et vilka förvandlar det till ett sje-ljud) eller Prishtina (albansk och engelsk namnform). En avgörande anledning till att de serbiska namnformerna ännu är vanligast i Sverige är att Kosova nyhetsmässigt bevakats av den serbiska nyhetsbyrån Tanjug, som naturligtvis använder den serbiska namnformen, enligt Sommelius. *"När det gäller Kosova är det - menar jag - rimligt att vårt svenska språkbruk anpassas till den albanska befolkningsmajoritetens".*² Han menar att detta med namn är synnerligen viktigt eftersom språkfrågan är så avgörande i konflikten i Kosova. Socialantropologen Karin Norman antyder även hon att stavningen inte är en okontroversiell fråga, serber skriver inte Kosova, albaner inte Kosovo.³ Sommelius tillägger med att skriva att de serbiska nationalisterna förde ett regelrätt krig mot albansk kultur och mot det albanska språket. Med det menade han att serberna ville tvinga albanerna att tala serbiska i skolan, läsa serbiska tidningar o s v. Den slutsats Sommelius drar i artikeln är att det heter Kosova och inte Kosovo. Slutligen menar han att vi ska säga och skriva Kosova och Prishtina.⁴

Jag anser det viktigt att nämna här att även Örjan Sturesjö⁵ har använt namnformen Kosova i sina böcker och han har även besökt Kosova vid ett flertal gånger. Men han ger dock ingen förklaring till varför han väljer att skriva som albanerna.

1.6 Disposition

I inledningskapitlet presenterar jag syfte, problemformulering, frågeställning, avgränsningar samt redogör för mitt val av namnformen Kosovo/Kosova. Detta följs av kapitel två där läsaren får möjlighet att följa Kosovos historia men även får en liten inblick i situationen för kosovaalbaner i Sverige. Kapitel tre är ett metodkapitel och består av redogörelser för intervjuer, val av intervjupersoner, tillvägagångssätt, etiska överväganden,

---

¹ Sören Sommelius är kulturredaktör på Helsingborgs dagblad

² Sören Sommelius för tidskriften Kommentar, 1992. Kommentar är en oberoende socialistisk tidskrift som övergått från att vara papperstidning till nättidning, <http://www.kommentar.org>

³ Hannerz U red. (2001) se även tidigare forskning

⁴ www.kommentar.org/arkiv/Kommentar_1992/Kommentar_92_4-5/Kosova.html - 26k

⁵ Örjan Sturesjö är Fil.kand. i östeuropastudier. Han är universitetsadjunkt som undervisar om Balkan vid Uppsala universitet.

förförståelse och material, källor och data. Därefter följer kapitel fyra där man finner tidigare forskning kring kosovaalbanska ungdomar i exil. I kapitel fem tar jag upp mina valda teoretiska utgångspunkter, nationalism, exil och identitet. Kapitel sex består av presentation av intervjupersonerna. Därefter följer kapitel sju där jag analyserar och tolkar mina samlade intervjuer med hjälp av olika teorier. Kapitel åtta består av en sammanfattande slutdiskussion.

2. Historisk bakgrund

I detta avsnitt ges en bakgrund till min problemställning för att lättare kunna förstå min studie. Jag kommer dock inte att använda detta i analysdelen. Här nedan belyser jag Kosovos etniska sammansättning, Kosovos långa historia och slutligen ges läsaren en kortfattad vägledning om kosovaalbaner i exil i Sverige. För den som vill veta vilka länder som gränsar till Kosova hänvisas till bilaga två.

Kosova⁶ har en folkmängd på cirka 1,9 miljoner invånare. 88 % av befolkningen är albaner, 7 % är serber, zigenare och turkar utgör 5 % av den totala befolkningen.⁷

Albanerna är en av Europas äldsta folkgrupper. De härstammar från Illyrerna,⁸ ett folkslag som levde på Balkanhalvön ca. 200 f.kr. År 168 f.kr. invaderade romarna den östra sidan av Adriatiska havet, Illyrien, som idag bl.a. motsvarar Kosova och Albanien blev då en romersk provins. Efter Romarrikets fall, strömmade slaviska stammar ner över Balkanhalvön och tvingade ut illyrierna mot Adriatiska havet. Detta skedde på 500- och 600- talen. I sin tur ledde detta till att den serbiske kungen Dushan erövrade Kosova och Albanien. Serberna förlorade 1389 Kosova till turkarna. De albanska trakterna, bl.a. Kosova och Albanien förblir turkiska lydstaters tills den albanske nationalhjälten Skenderbeg, år 1444 lyckas fördriva turkarna från albanskt område. Efter Skenderbegs död 1468 kunde turkarna åter ockupera de albanskbebodda områdena i synnerhet Kosova och Albanien. Turkarna förstörde städer och byar, kyrkor, kloster och borgar vilka brändes

---

⁶ Man började använda namnet Kosova efter Illyrernas tid, innan dess kallades Kosova för Dardania. Dardania var en del av Illyrernas rike.

⁷ Statistical Office of Kosovo (SOK), <http://www.sok-kosovo.org/>

⁸ Malcolm N (1998)

ned och en stor del av befolkningen dödades. I och med turkarnas ockupation flydde tusentals albaner över Adriatiska havet till Italien.⁹

Efter det osmanska rikets fall vid Wien 1688 drev de österrikiska trupperna ned mot Kosova. Serberna anslöt sig till kyrkans ledning och deltog i en allmän folkrensning¹⁰ av det albanska folket. Detta skedde främst för att man ville bli av med det albanska folket och att man skulle ta över deras mark. Detta och oron för att albanska intressen inte skulle tillgodoses vid den väntande Berlinkongressen¹¹ fick albanska intellektuella ”patrioter” att mötas i Prizren i Kosova, här slöts det s.k. Prizrenförbundet.¹² Efter flera diplomatiska resor till Rom, London, Paris och Wien utropade diplomaten Ismail Qemajli 1912 Albanien utom Kosova till en självständig stat. Det nuvarande Kosova var då ett neutralt område. Den här gången kom motståndet från de europeiska stormakterna sedan det hade beslutats vid Berlinkongressen att Albanien och Kosova skulle förbli turkiska.¹³ Med Berlinkongressen inleddes en period av både politiska och väpnade konflikter som pågick fram till slutet av första världskriget. Efter första världskriget kom Kosova att tillhöra Serbien efter deras seger mot Österrike och Bulgarien. Stormakterna i Paris¹⁴ beslutade att erkänna Albanien som en stat men att Kosova var en av Serbiens erövringar. År 1943 samlades albaner i Prizren för att återskapa andra Prizrenförbundet i syfte att Kosova skulle återförenas med Albanien. Tito slog ner detta och efter andra världskriget bildades Jugoslavien som en federal stat. Kosova fick en viss autonomi och det albanska språket erkändes som ett officiellt språk vid sidan av det serbiska. Det albanska språket kunde i begränsat form användas t.ex. i skolorna. De följande 20 åren fick albanerna en rad rättigheter som dock bara vara teoretiska, i praktiken fanns inga rättigheter för albanerna.¹⁵

Kosova styrdes med järnhand av den jugoslaviska säkerhetstjänsten tills inrikesministern Rankovic avskedades i juli 1966. Avskedandet av Rankovic öppnade vägen för större nationell frihet för kosovaalbanerna. Kosovoalbanerna kom att utkräva fullständiga

---

⁹ Malcolm N (1998)

¹⁰ folkrensning, fördrivning av ett etniskt folk ut från ett område.

¹¹ Malcolm N (1998). Möte i Berlin 1878 mellan representanter för de europeiska stormakterna Frankrike, Italien, Ryssland, Storbritannien, Tyskland och Österrike-Ungern samt Turkiet. Mötet resulterade i nya gränsdragningar i Europa.

¹² Malcolm N (1998). Albansk nationell rörelse, bildad 1878 i staden Prizren i Kosova. Syftet var att hindra att albanska områden delades upp mellan Grekland, Montenegro och Serbien.

¹³ Kjell Magnusson (1993), är fil dr i sociologi och verksam som forskare och lärare vid institutionen för östeuropastudier, Uppsala universitet.

¹⁴ Malcolm N (1998) Versaillesfreden, fredskonferens i Paris efter första världskriget där nya stater bildades.

¹⁵ Malcolm N (1998)

nationella rättigheter och full autonomi för Kosova, d.v.s. republikstatus.¹⁶ Den 28 november, på Albanien nationaldag 1968 utbröt omfattande demonstrationer i alla Kosovos städer. Dessa demonstrationer medförde att kosovaalbanerna fick rätt att använda den röda flaggan med Skenderbegs dubbelörn. Något som var mycket viktigt för albanernas uppbyggande av sin nationalkänsla. För att hålla ungdomarna i skolbänken och inte på gatorna öppnades Kosovos första universitet i Prishtina. Genom de författningsförändringar som genomfördes fick Kosova 1969 sin status som delrepublik inom Jugoslavien. 1981 var det åter dags för nya demonstrationer och protester. Det började med att studenterna krävde förbättringar på universiteten, senare utökades kraven till att också gälla att Kosova skulle få status som landets sjunde republik. Demonstranterna krävde däremot inte förening med Albanien. Tito hade dött året innan och demonstrationerna i Prishtina uppfattades som ett ifrågasättande av hela den forna jugoslaviska statskonstruktionen. Mer än tusen personer dödades i sammanstötningar mellan demonstranter och armén, som var utrustad med stridsvagnar och helikoptrar. Vid ett tillfälle körde stridsvagnar rakt in i en demonstration.¹⁷ Albanerna ansåg sig ha rätten att vara en egen republik eftersom det gavs ett löfte vid krigsslutet efter andra världskriget där varje nationalitet hade rätt till fullt självbestämmande som en egen republik i Jugoslavien. Den 2 april 1981 infördes undantagstillstånd i hela Kosova och armén formligen ockuperade Prishtina. Resultatet av demonstrationerna blev att kosovaalbanerna arresterades, förhördes, fängslades och misshandlades. Sjutusen personer fängslades och hundratals avskedades från sina arbeten. Men det var inte slut på demonstrationerna. 1987 utbröt återigen en rad demonstrationer. Varje gång kosovaalbanerna krävde frihet så svarade den jugoslaviska armén med att slå ner demonstranterna. Då hade Milosevic 1989 blivit ledare för det serbiska kommunistpartiet och lät partiet ställa sig bakom serberna i Kosova.¹⁸ Ungefär samtidigt började myndigheterna vidta åtgärder för att stoppa den serbiska migrationen från Kosova. 3 000 gruvarbetare från Stari Tërg -gruvan, en del av Trepça (ligger i Mitrovica, staden som nu är indelat i en serbisk och albansk del) demonstrerade och hungerstrejkade. Det hela handlade egentligen om att folket i Kosova förstod att Milosevic hade för avsikt att upphäva områdets autonomi.¹⁹

---

¹⁶ Presidentstyre, icke-monarkisk statsform

¹⁷ Örjan Sturesjö (1990), är balkanexpert vid institutionen för östeuropastudier vid Uppsala universitet. Han har otaliga gånger besökt Kosova under de senaste 30 åren.

¹⁸ Malcolm N (1998) I den serbiska propagandan ser man Kosova som Serbiens vagga, bl.a. på grund av att området rymmer serbiska minnesmärken och även att det stod ett slag mellan serbiska och osmanska styrkor i Kosova 1389.

¹⁹ Sturesjö Ö (1990)

2.1 Från diplomatiska ansträngningar till krig

Kosovas nuvarande president Rugova bildade partiet LDK²⁰ 1990. Eftersom Rugovas fredliga och diplomatiska ansträngningar misslyckades, bildade en grupp unga män 1995 en befrielsearmé. 1997 gick UÇK²¹ ut offentligt för första gången och upptrappningen av våldet inleddes. De serbiska styrkorna började så småningom genomföra massakrer på civilbefolkningen och man inledde även en omfattande utrensning av den albanska befolkningen där flera hundratusen fördrevs till grannländerna Albanien och Makedonien. Detta medförde att västvärlden med NATO²² i spetsen till slut fick nog av regimen i Belgrad. I mars 1999 började NATO att bomba militära mål i Serbien och Kosova. Detta lyckades till slut få Milosevic och hans regim att ge upp och den albanska befolkningen kunde återvända tillbaka till Kosova. Efter beslut i FN:s säkerhetsråd 1999, styrs Kosova av FN tills man lyckas komma med en lösning som är godtagbar både för albaner och serber i Kosova.²³

2.2 Sveriges kosovaalbaner

På Migrationsverkets hemsida²⁴ tog jag del av statistik över hur många kosovaalbaner som har immigrerat till Sverige. Under slutet av 1980-talet började kosovaalbaner att söka asyl till de största asylländerna för kosovaalbaner, Sverige och Tyskland. När det kommunistiska förtrycket bröt samman, ledde det till att det blev lättare för kosovaalbaner att lämna sitt land bl.a. eftersom levnadsförhållandena blev sämre inom Jugoslavien. Ett stort antal kosovaalbaner förlorade sina jobb till serberna som kom från Serbien och då sökte kosovaalbanerna en bättre framtid. I början av 1990-talet medförde den jugoslaviska upplösningen en uppdelning av landet, krig, terror och etnisk rensning. Det drev, för första gången sedan andra världskriget, rekordstora mängder på flykt mitt i Europa. Sommaren 1992 tog Sverige emot nära 30 000 kosovaalbaner. När millenniet gick mot sitt slut var Sverige ett av många länder, som evakuerade 3 600 kosovaalbaner som hade flytt till Albanien, Montenegro och Makedonien.²⁵

---

²⁰ Lidhja Demokratike e Kosovës (Democratic league of Kosova)

²¹ Ushtrija Çlirimtare e Kosovës (Kosovar Liberation Army)

²² North Atlantic Treaty Organization, internationell organisation, bildad 1951 i syfte att svara för det kollektiva försvaret.

²³ Malcolm N (1998)

²⁴ Migrationsverket är den centrala utlänningsmyndigheten i Sverige, <http://www.migrationsverket.se/>

²⁵ Migrationsverket, <http://www.migrationsverket.se/>

2.3 Albaner organiserar sig i Sverige

I början av 1970-talet fanns det två albanska föreningar i Sverige, i Göteborg och Malmö. År 1989 bildades Albanska riksförbundets organ, Qëndresa,²⁶ med 20 lokala föreningar runt om i Sverige. Den viktigaste frågan som bedrevs var möjligheten att få radio- och TV-program på albanska. De ledande ansvariga var kosovaalbanska journalister, författare, diktare och konstnärer. Albanska riksförbundet består av albaner, informerar om albaner och verkar för albaner.²⁷ På senare år har studenter vid Lunds universitet tillsammans med andra albanska studenter runt om i Sverige bildat en egen studentförening som kallas Albastudent.²⁸

3. Metod

I detta avsnitt kommer jag att redogöra för mitt val av metod i min studie. Jag kommer även att beskriva hur jag gick till väga när jag genomförde mina intervjuer och analyserade dem.

3.1 Intervjuer

För att få ett mer levande och personligt perspektiv valde jag att använda mig av tematiserade längre intervjuer. Kvalitativa metoder ger en detaljrik helhetsbild som underlättar för mig att eventuellt hitta mönster i materialet. Det är även viktigt att påpeka att kvalitativa metoder är bra när man vill ha en djupare förståelse av något, i mitt fall kosovaalbanska ungdomars politiska engagemang. Detta är fördelen med intervjuerna och intervjusituationen. Att det blir ett samspel. Tematiseringen syftar däremot till att få en struktur på intervjuerna. Den kvalitativa intervjun har sin styrka i att vi får direkt kontakt med den enskilde respondenten. Jag som intervjuare måste tänka på att jag har möjlighet att ställa följdfrågor till de befintliga frågorna och låta respondenten uttala sig fritt.

---

²⁶ "Qëndresa është shenjë e burresisë", - att Qëndresa är ett tecken på heroism. Som namn på föreningar används Qëndresa mest av dem som lever i exil. Namnet har innebörden att man har tapperhet, att man inte viker för hinder eller konflikter, som ett tecken på albanskt heroism. Hämtat ur albansk ordbok, 2002. (se litteraturförteckning).

²⁷ Magnusson K (1993)

²⁸ Albastudent – Unioni i Studenteve Shqiptare ne Suedi (Albanska studentföreningen i Sverige)
<http://www.albastudent.se>

Då jag ställde följdfrågor till respondenterna ledde frågorna till samtal med följdfrågor i intervjusituationen. Trots samtalet återgick jag alltid till frågorna i intervjuguiden. Jag började med att ställa frågor om respondenternas bakgrund. Därefter ställde jag frågor utifrån teman som berört olika områden. Frågorna började med en huvudfråga och följdes av följdfrågor.²⁹ En nackdel med att göra intervjuer är att respondenterna inte riktigt kan slappna av och tänker mer på hur de ska förhålla sig till frågorna. Risken är då att svaren man får är enformiga och ytliga. En sak som jag kommer ihåg från intervjuerna är att jag tänkte mycket på att mina respondenter kunde så pass mycket att jag kanske bara gjorde bort mig som satt där och ställde frågor till dem. Detta kan ha påverkat hur jag ställde frågorna och därmed även svaren från respondenterna. En annan sak som jag som intervjuare måste tänka på är att jag bör vara neutral annars kan missförstånd uppstå och att jag bör akta mig för att ställa provocerande frågor.³⁰ Något som jag märkte i processen var att jag inte ställde några provocerande frågor. Det intrycket fick jag av respondenterna vilket kan bero på att kosovaalbanerna blev intervjuade av en kosovaalban.

Genom valet av metod kan man på olika sätt skapa sig närhet och distans till studiet t.ex. kan frågeformulär leda till ett distanserat förhållningssätt. Intervjun skapar närhet eftersom jag som intervjuare kan påverka studieobjektet. Den närhet som skapas genom intervjun kan bidra till att forskaren lättare kan klargöra frågor som respondenten inte förstår. Dock kan närhet i vissa situationer vara negativ och skapa distans, beroende på tänkbara känsliga frågor till respondenten. I intervjusituationen var det viktigt att tänka på syftet med uppsatsen och det jag ville få fram. Genom att genomföra intervjuer underlättades det hela och jag fick ut mer av ungdomars berättelser. Det är viktigt att påpeka att i min studie hade alla frågor inte kunnat ställas i en enkätundersökning.

I kvalitativa undersökningar vill man få en bättre förståelse av vissa fenomen och då kommer inte det statistiska representativet i fokus. Det som jag givetvis vill få en bättre förståelse för är kosovaalbanska ungdomars politiska engagemang i Sverige i förhållande till deras fritid. Om det exempelvis är engagemang på fritiden som står i fokus för undersökningen, väljer man ut en grupp där detta studeras.³¹

---

²⁹ se bilaga 1

³⁰ Holme I-M & Solvang B-K (1997)

³¹ Holme I-M & Solvang B-K (1997)

3.2 Urval av intervjupersoner

Den empiriska populationen består av personer som är utvalda efter vissa bedömningsgrunder. De krav jag har haft är att få tag på kosovaalbanska ungdomar som engagerar sig för sitt hemland. Jag bestämde mig för att genomföra djupintervjuer med fem kosovaalbanska ungdomar bosatta runt om i Sverige. Det blev de ungdomar som jag fick kännedom om och som passade för min undersökning. Det kallas även för ett snöbollsurval där man låter sin intervjuperson ge förslag på ytterligare intervjupersoner. Man kan också på egen hand söka upp personer som intervjupersonerna talat om.³² För att få kontakt med intervjupersonerna fick jag hjälp av en albansk internetsida³³ förutom en person som jag sen flera år tillbaka visste var politiskt engagerad i Kosovafrågan. Jag är inte intresserad av att göra en jämförelse mellan dessa ungdomar, utan få en fördjupad förståelse för deras politiska engagemang. Dessa personer valdes främst med hänsyn till deras politiska engagemang för hemlandet. Jag var även intresserad av hur de berättar om exilen och fritiden men också om det finns mönster och kontraster i det de berättar.

3.3 Tillvägagångssätt

Jag valde att använda mig av bandspelare för att på det sättet inte missa något viktigt av intervjun och för att ge respondenterna min fulla uppmärksamhet. Vid genomförandet av intervjuerna och med tillåtelse av respondenterna att använda bandspelare kändes det som om det bara var jag och respondenten i rummet, bandspelaren ”försvann”. Fördelen med att intervjua med bandspelare är att intervjuaren kan koncentrera sig på vad informanten säger och slippa anteckna.³⁴ Jag upplevde det själv som en stor fördel, att se informanten i ögonen när den talade vilket jag tyckte öppnade upp samtalet mer. Efteråt när jag lyssnade av intervjuerna skrev jag ner allt och delade in berättelserna i teman genom att leta efter mönster i det som sades. På detta sätt underlättades för mig bl.a. att ta ut direkta citat från intervjutillfällena. På en av intervjupersonerna märktes det tydligt att han var van vid att bli intervjuad och i den intervjun var användandet av bandspelaren inga problem alls. Däremot var en annan intervjuperson ganska blygsam i början men även han glömde bandspelaren under intervjuns gång. Något som underlättade arbetets gång var att jag kunde genomföra samtliga intervjuer på svenska. Det var något som intervjupersonerna blev tillfrågade av

---

³² Kvale, S (1997)

³³ Albansk hemsida gjort av albanska ungdomar i Sverige för albanska ungdomar i hela världen. Där hittar man bl.a. en lång lista över albaner i hela världen. <http://www.albaner.nu>

³⁴ Repstad P (1999)

mig och för min del var det inga problem att föra samtalet på svenska. Det hade tagit mer tid om jag hade genomfört intervjuerna på albanska då albanska ord ibland inte går att översätta till svenska. Det gick även bra att genomföra tre av intervjuerna på ett skolbibliotek. De andra två intervjuerna genomfördes också på en skola men på en annan ort. Vi fick dock inte tillgång till något enskilt rum men det gick bra att genomföra även dessa intervjuer på ett skolbibliotek där det inte behövde vara knäpptyst.

3.4 Etiska överväganden

I ett forskningssammanhang är det viktigt att inte utsätta respondenten för fysisk eller mental stress. När man genomför en undersökning ska man tänka på att respektera individer och deras integritet. Jag erbjöd vid varje intervjutillfälle informanterna att läsa igenom frågorna innan intervjun började så att de skulle känna sig väl till mods när de ställdes. Detta kan man göra och även garantera fullständig anonymitet, för att undvika eventuella problem gällande känslig information. Sekretesslagen gäller även när man genomför en intervju till en uppsats och är viktig att informera respondenten om, innan man genomför sin undersökning. Man ska informera respondenten om vilka förutsättningar det finns som deltagare.³⁵

3.5 Förförståelse

När jag tänker tillbaka på hur jag kom fram till frågor som skulle vara med på intervjuerna, inser jag att min undersökning kan ha påverkats av mina egna värderingar. Det som är viktigt att påpeka är att min förförståelse handlar främst om min bakgrund och erfarenhet av att leva i exil i Sverige. Om jag reflekterar över mig själv kan jag förstå på vilket sätt man påverkas av olika influenser och vad som är aktuellt i dagens läge. Jag, som själv är utav kosovaalbanskt ursprung påverkades mycket av det som utlöste upploppet i Kosova den 17 mars 2004, vilket i sin tur fick mig att uppleva mycket stress, ångest och inte minst medlidande med de drabbade. I sin tur kan detta ha påverkat mina intervjupersoner negativt. De här tankarna kom upp efter genomförandet och presentationerna av intervjuerna. Min syn på resultaten påverkas i sin tur också av mina tidigare värderingar och erfarenheter. Med tanke på vilket område jag undersöker, har jag under arbetes gång

---

³⁵ Widerberg K (2002)

försökt vara objektiv, men som jag ser det nu, finns det många olika faktorer som inverkat på sättet att lägga upp och genomföra en undersökning.³⁶

3.6 Material, källor och data

Det material jag använder mig av är främst litteratur på svenska och engelska men även på albanska. Jag kan nämna att tillgången till material kanske inte är den bästa eftersom det skrivits så lite om kosovaalbanska ungdomars engagemang i exil. Just för att det inte skrivits något tidigare blir det extra intressant att undersöka detta.

Man får inte glömma att när det gäller valet av material finns det nästan alltid anledning att vara källkritisk. För att bestämma en källas trovärdighet så använder man källkritik. När det gäller den historiska biten har jag varit källkritisk genom att jämföra olika böcker. T.ex. visste jag sedan tidigare att Örjan Sturesjö hade skrivit en rad böcker om Kosova men jag använde mig även av andra författare. Källkritik är följaktligen en samling metodregler för att ta reda på vad som är sant eller åtminstone sannolikt. Källkritikens uppgift är att värdera de källor vi använder oss av eller med andra ord att bedöma materialets trovärdighet. Alltså från vilken synpunkt jag väljer att uppfatta mina skriftliga källor i arbetet. I min studie har jag kombinerat intervjuer och skriftliga källor.

Jag har använt mig av olika Internetkällor som primärkälla, men ibland kan trovärdigheten ifrågasättas t.ex. har jag besökt några hemsidor där det inte alls är klart att man kan förlita sig på det som står där. Vad det gäller litteraturen som jag har använt i min studie anser jag att trovärdigheten hos dessa är hög eftersom de flesta författare är väletablerade akademiska författare. För att öka trovärdigheten har jag tagit hjälp av författare som Örjan Sturesjö och Noel Malcolm. Jag har även använt mig av journalisten Sören Sommelius som har stor erfarenhet av Kosova. Flertalet av dessa författare har jag stött på tidigare p.g.a. mitt stora intresse för Kosova och dess utveckling.

---

³⁶ se bilaga (tematiserad intervjuguide)

4. Tidigare forskning

Det har skrivits mycket om kosovaalbaner i allmänhet, men det har inte forskats kring kosovaalbanska ungdomars politiska engagemang i exil. Jag har tagit del av ett fältarbete³⁷ som genomfördes 1993 av Karin Norman³⁸ om kosovaalbaner i exil. Hennes verk inkluderar begreppen exil och identitet där studien startades i Smedjebacken på en flyktningförläggning. I början av hennes fältarbete ges en inblick av kosovaalbanernas bakgrund, där hon beskriver varför 30 000 kosovaalbaner sökte skydd i Sverige under 1992 och 1993.³⁹ Hon påpekar att hennes studie gäller några av de personer som då kom till Sverige. Det som jag finner intressant i hennes studie och som jag kände igen är hennes beskrivning av studiens personer. Norman skriver att de personerna tillbringade en stor del av deras tid under våren 1999 genom att följa kriget och bombningarna på alla tillgängliga nyhetskanaler. Hon förklarar att under det året var kriget ständigt närvarande i deras samtal, något som enligt Norman präglade fältarbetet som ett slags värk. Enligt Norman har det fältarbete som utvecklats under de åren påverkat hennes antropologiska intresse för flyktingskap, exil och Balkan. Detta eftersom hennes fältarbete pågick under närmare sju års tid.

Hon fick kontakt med några albanska familjer genom ett områdesmöte som anordnades av hyresgästföreningen hos en albansk familj. Så småningom lades förläggningen ned, till Normans förvåning och besvikelse. Det resulterade i att hennes fältstudie fick byta plats. *"Men den svåraste förlusten var de albaner som jag hade lärt känna och vars öden engagerade mig".*⁴⁰ Norman ville inte släppa taget om "hennes" albaner, som hon uttrycker sig, såsom hon hade gjort med flyktingarna från Libanon och Syrien. Norman strävade efter att inte förlora albanerna eftersom de var en väg till kunskap om forna Jugoslaviens politiska kultur och förtryckets vardag. Hon hävdar även att genom att hon hade långvarig kontakt med samma personer kunde hon se hur upplevelser av exil och albansk identitet ändrades över tid. Genom en av familjerna som hon knöt kontakt med åkte hon ner till Kosova 1995 där hon kunde leva in i deras vardagliga familjeliv.

---

³⁷ Hannerz U red. (2001) En klassisk antropologisk fältstudie är där kunskap inhämtas och erfarenhet byggs upp

³⁸ Karin Norman är docent och universitetslektor i socialantropologi vid Stockholms universitet

³⁹ se även under rubriken; Sveriges kosovaalbaner

⁴⁰ Norman i Hannerz U red. (2001) s. 49

Norman ställer sig frågan varför hon enbart koncentrerade sig på kosovaalbaner. Enligt Norman beror det på att hon råkade få bäst kontakt med några kosovaalbanska familjer. Av sina informanter är hon mest förenad med kosovaalbaner eftersom hon har besökt Kosova, ”deras land” som de har starka känslor för. För henne var erfarenheten från Kosova att fortsätta fältarbeten bland kosovaalbaner i exil. Och enligt henne är de personerna hennes viktigaste länk till Kosova. För henne är Kosova medelpunkten kring vilket allting hålls samman. När det gäller hennes informanter, känner hon sig sammanvävd med de och påstår att om de flyttar måste hon följa dem.⁴¹

5. Teoretiska utgångspunkter

I detta avsnitt avser jag att redogöra för vilka teoretiska begrepp jag kommer att använda för att förstå kosovaalbanska ungdomars politiska engagemang i exil. Teorierna underlättar även för att förstå på vilket sätt dessa ungdomar påverkas av det politiska engagemanget och andra aktörer. Det finns några grundläggande begrepp som jag avser att använda här. De begrepp som jag kommer att förklara närmare med hjälp av teorier utifrån sociologiska perspektiv är etnicitet och nationalism, exil och identitet.

5.1 Etnicitet och nationalism som ett politiskt engagemang

Enligt Eriksen⁴² är nationalism och etnicitet besläktade begrepp där de flesta nationalismen har en etnisk karaktär. Vad beträffar etnicitet så är det ett mycket svårt och omdiskuterat begrepp att använda sig av. Det finns ingen egentlig konsensus kring ordet etnicitets betydelse. Eriksen hävdar att dödförklarade etniska identiteter tenderar att dyka upp på nytt, ofta starkare än någonsin. Vidare menar han även att en nationalistisk ideologi är en etnisk ideologi som kräver stat å en etnisk grupps vägnar. Detta kan dock i praktiken vara problematiskt. Nationalismen kan uttrycka en mångetnisk eller överetnisk ideologi som betonar med civila rättigheter snarare än gemensamma kulturella rötter. Enligt Rönnquist syftar både etnicitet och nationalism på vissa gemensamma typiska drag som utmärker och förenar människor.⁴³ Utifrån kan ovanstående begreppen verka oproblematiske men det hela kompliceras när man till detta tillför begreppet ”nation”. Begreppet nation kan alltså

---

⁴¹ Hannerz U red. (2001)

⁴² Thomas Hylland Eriksen (1998) är socialantropolog vid Oslos universitet

⁴³ Rönnquist R (1990)

definieras både *politiskt* och *kulturellt*. Inom det engelska språket använder man också dessa båda definitioner. Ordet "nation" betecknar alltså både ett geografiskt område (på svenska, ofta kallat "land") såväl som en etnisk grupp. Det svenska ordet "nation" betyder dock vanligen endast det första.⁴⁴ Du kan därför vara nationalist utan att för den skull ha en nation mer än i tankevärlden. Enligt Gellner var nationalism framför allt ett politiskt grundbegrepp som hävdar att de kulturella gränserna skall löpa samman med de politiska, med andra ord väsentligt i nationalism sammanhanget är att det bara skall bo folk av "samma slag" i ett land.⁴⁵ Många menar att etnicitet i grunden är socialt organiserad och skapad. Den uttrycks i diskurser där sociala grupper interagerar och bildar politiska intressegrupper med utgångspunkt i etniska tillhörigheter. I denna diskurs kan ett stort antal faktorer lyftas fram för att skapa gemensam tillhörighet hos gruppens medlemmar. Till exempel ras, religion, nationalitet, språk och geografi. För oss människor blir vår (etniska) identitet alltså en produkt av kulturen och det samhälle vi lever i.

"Etnicitet är ett föränderligt socialt fenomen, som ständigt skapas och återskapas".⁴⁶ Enligt Ålund innebär inte detta att de etniska identiteter och konflikter som finns idag är mindre reella. Däremot menar hon att det som måste uppmärksammas är att de etniska identiteter och tillhörigheter som skapas inom ramen för det mångkulturella samhällets variationsrikedom inte på något sätt är "rena", ursprungliga eller förenade med ett definierat förflutet, utan med nutidens dilemma och konflikter. Ålund menar att etnicitet blir jämställt med nationalitet, d.v.s. alla "nationaliteter" som kom till Sverige, blir bärare av en sorts "etniskt arv". Alltså ges etnicitet en sådan förståelse att det är en bestämd tillvaro som givare av sig själv och oberoende av andra sociala åtskillnader som förs vidare mellan generationer som en sorts nedärvt kulturbagage.⁴⁷ Anderson lägger fram en teori där han menar att kollektiva föreställningar ofta handlar om en nutida kamp för den egna historien, snarare än om ett uråldrigt arv som gör att folkgrupper framträder som etniska. Anderson, pekar på en rad paradoxer inom nationalismen som har irriterat och förvirrat många nationalister. Den ena paradoxen är att nationerna ofta anses vara moderna i historikernas ögon men uråldriga i nationalisternas ögon. Den andra paradoxen vad gäller nationaliteten som sociokulturellt begrepp är att var och en bör ha nationalitet liksom man har ett kön.⁴⁸ Det har förekommit

---

⁴⁴ SAOL = Svenska Akademiens ordlista över svenska språket. (1992)

⁴⁵ Gellner E (1999)

⁴⁶ Ålund i Olsson E red. (2000), s 29

⁴⁷ Ålund i Olsson E red. (2000)

⁴⁸ Anderson B (1993)

en hel del konflikter med nationalistiska förtecken i Central- och Östeuropa där de har hämtat näring ur de historiska fiendebilderna. Dock är detta en vanlig tendens vad gäller nationalism, men inget specifikt för sydslavisk nationalism. Gerner hävdar att många människor har mycket bestämda uppfattningar om ”historisk rätt” och ”historisk skuld” som gör att man också har mycket svårt att förstå innebörden i generaliserande framställningar. I forna Jugoslavien blev det inte krig om nationerna och deras historia utan om territorium och egendom. Den sydslaviska nationalismen hämtade näring ur det historiska minnet av tidigare händelser och människorna trodde på det. Gerner menar att nationalismbegreppet och krigets aktörer i forna Jugoslavien hade tydliga likheter med Hitler i Tyskland. Där likheterna är bl.a. civilbefolkningens lidande under forna Jugoslaviens krig.⁴⁹ Med allt detta ovanstående i åtanke blir det återigen problematiskt att veta vad man egentligen menar. Det som är nationalitet och/eller etnicitet för *en* respondent kan mycket väl vara något annat för någon annan.

5.2 Exil

Enligt Lundberg,⁵⁰ är inte de två uttrycken ”att vara (politisk) flykting” och ”att leva i exil” historiskt liktydiga även om de tycks vara det i modernt språk. Själva ordet ”exil” myntades i det antika Rom och begreppet exil rymmer många sociologiska aspekter. På så sätt att det relaterar sig till de förändringar i social identitet och sociala positioner som de politiska flyktingarna genomgår. Lundberg utvecklar ett resonemang om exilens dubbelsidighet som alltså länkar samman individ och samhälle. Den ena bilden skulle vara förenad med självbild och uppfattad identitet och den andra med officiell position, rättsliga relationer och livsstil. Det mest centrala elementet i etnisk tillhörighet är språket, modersmålet, som för människor i exil är ett band till medmänniskor från det egna landet.

Det finns alltid en önskan att återvända som inte bara har en politisk och nationell betydelse, utan det rör sig också helt enkelt om en mycket personlig vilja att komma hem igen. Hemmet är ett riktmärke i livet, en utgångspunkt och slutpunkt, en plats på jordens yta och en miljö som man känner igen. För en flykting verkar återvändandet som en färd inte bara genom rummet, utan också genom tiden, i hopp om att återfinna det som man en gång hade.

---

⁴⁹ Gerner K (1996) professor i östeuropeisk kultur och historia vid Lunds universitet.

⁵⁰ Lundberg S (1989)

För många kännetecknas hemkomsten av en kamp för att ta tillbaka en plats, snarare än att förenas i en naturlig gemenskap. För andra innebär möjligheten att resa tillbaka en slutgiltig bekräftelse på den forna tillhörighetens slut eller nedgång. Det finns de som bestämmer sig att stanna kvar i exillandet. När man bestämmer sig för att stanna i exillandet är det ofta med avsikten att bibehålla sin identitet, den viktigaste sidan av sin personlighet. För kosovaalbaner och även för andra som har återvänt får exilen ny mening i deras liv. Den får den betydelsen av att man bygger broar mellan länder och kulturer. Det är egentligen bara vi, flyktingar som lever i exil som får utmärkas med två kulturer och två länder att ha tillgång till.⁵¹ Det som är viktigt att nämna här är att Lundbergs forskning handlar om latinamerikaner i exil.

5.3 Identitet

Identitet betyder föreställningen om människors upplevelse av sig själva och andra över tid och i olika sammanhang. Inom sociologin har begreppet identitet uppfattats som ett existentialistiskt och konstruktivistiskt begrepp. En av de mest kända teoretikerna som har utvecklat ett sociologiskt identitetsbegrepp är Georg H Mead. Men även andra teoretiker som Erving Goffman, har haft stor betydelse för identitetsbegreppet.⁵² Symbolisk interaktionism beskriver människans identitetsskapande, vilket innebär att identiteten utvecklas i samspel med andra. Giddens använder begreppet ”social interaktionism” där han menar att individer är ständigt involverade i de sociala samspelet. Vidare menar Giddens att dessa individers identitet är knutna till ett antal olika sociala sammanhang. Giddens menar att identiteter och roller ständigt skapas och återskapas i det dagliga sociala livet. Dock är dessa förändringar alltid beroende av vad som händer i dagliga möten mellan olika människor. I det dagliga livet antar människor olika roller och utvecklar specificerade identiteter. Enligt Giddens är människors *Jag*- identitet relaterad till det vardagliga sociala samspelet. I fråga om det moderna samhället där individen själv får välja livsstil och forma sina livsplaner, blir det enklare för individen att bilda och skapa sin identitet.⁵³ Även Goffman ser samspelet mellan människor på liknande sätt men menar därtill att människan i hög utsträckning avgörs av situationer i det sociala spelet hon utövar tillsammans med andra människor.⁵⁴

---

⁵¹ Lundberg S (1989)

⁵² Brante, Andersen & Korsnes (2001)

⁵³ Månsson P (2000)

⁵⁴ Månsson P (2000)

Ett exempel baserat på Ålunds teori är att dagens Europa präglas av sociala, politiska och identitetsmässiga osäkerheter. Hela Europa är splittrat inte minst Östeuropa och forna Jugoslavien. Gamla hjältar och strider rättfärdigar nutidens fördrivning av folk där man får rätt till land och tillhörighet, d.v.s. förbigående identiteter kopplas till det förgångna.⁵⁵ Mitt resonemang relateras till det centrala att hemlandet blir viktig i exil och att man lägger mycket tid på hemlandet genom det. Genom samband mellan intervjuer och teorier skall begreppen nationalism, exil och identitet föras framåt i uppsatsen.

6. Presentation av intervjupersonerna

I följande stycke kommer jag att ge en kortfattad beskrivning av personerna som jag intervjuade. För att kunna bevara mina intervjupersoners anonymitet på bästa sätt har jag valt att använda fingerade namn. Intervjupersonerna gavs namnen Dardan, Alban, Arta, Ardi och Mentor.

6.1 Dardan

Dardan är 17 år och går andra året på det samhällsvetenskapliga programmet. Dardan bor med sina föräldrar och syskon i en stad i sydvästra Sverige där han är den yngsta av barnen. Som 5-åring kom Dardan tillsammans med sin familj från Kosova till Sverige, vilket betyder att skolgången för honom startade här i Sverige.

6.2 Alban

Alban är 32 år gammal, socionomutbildad i Sverige och arbetar nu i en storstad som socialsekreterare med missbrukare. Han kom från Kosova som 18-åring tillsammans med sina föräldrar och syskon. Alban är ordförande i en svensk-albansk kommitté.

6.3 Arta

Arta är 25 år och har bott i Sverige tillsammans med sin familj i 11 år. Det speciella intresset för den socio-politiska sfären bidrog till att Arta läste bl.a. sociologi, statsvetenskap och ekonomisk historia på universitetet.

---

⁵⁵ Ålund i Olsson E red. (2000)

6.4 Ardi

Ardi är 25 år, flyttade hit tillsammans med sina föräldrar och syskon när han var 5 år. Är uppväxt i en medelstor stad i Sydsverige. Under sin tid i Sverige har Ardi efter gymnasiet arbetat i Kosova i ett år och sedan flyttat tillbaka till Sverige.

6.5 Mentor

Mentor är 26 år och kom från Kosova i slutet av 1992 tillsammans med sin familj. Precis som alla mina andra intervjupersoner flyttade Mentor till Sverige p.g.a. oroligheterna och det instabila läget som då rådde i Kosova.

7. Kosovaalbanska ungdomars engagemang i exil

I detta avsnitt inriktar jag mig på att fånga upp centrala aspekter kring mitt studieområde i det empiriska materialet. Innan jag börjar analysera teman som betydelsen av Kosova, exil och återvändande, Kosova i framtiden, hur det är att vara kosovaalban i Sverige och ungdomars förhållande till fritiden avser jag att först ge en förklaring till varför intervjupersonerna flydde från Kosova vilket också speglar deras bakgrund. Det är nämligen oerhört viktigt att alltid veta vem det är som uttalar sig om Kosova, eftersom det uppfattas olika av olika individer. För att få en god förståelse om de ungdomar som jag har undersökt och vad som utmärker de, börjar jag med att presentera deras bakgrund inom orsaken till deras flykt från Kosova. Detta eftersom intervjuerna inleddes med att intervjupersonerna berättade om sin bakgrund.

7.1 Orsaken till flykten

De fem kosovaalbanska ungdomarna som jag träffade kommer alla från liknande sociala förhållanden. Alla flydde tillsammans med sina föräldrar och syskon till Sverige och har bott här mellan 11 – 20 år. Anledningen till flykten från hemlandet var den instabila situationen som rådde i Kosova under 1980 - 1992 då intervjupersonerna kom till Sverige. Både Alban och Ardi berättade att deras pappor fängslades för deras ”olagliga” politiska arbete för Kosovas befrielse från forna Jugoslavien. Jag ser en sammanbindning till detta med hjälp av Gerner som menar att begreppet etnicitet är ibland som en struktur av social förening och samhörighet där olika sociala grupper integrerar och bildar politiska

intressegrupper med utgångspunkt i etniska tillhörigheter. Med detta menar han även att utgångspunkten är ras, religion, nationalitet, språk och geografi.⁵⁶ Precis som Alban och Ardis pappor gjorde när de levde i Kosova där de var med i politiska grupper med ett intresse, att Kosova skulle bli en självständig stat. Gellner hävdar att det som är avgörande i nationalism sammanhanget är att det bara skall bo folk av ”samma slag” i ett land.⁵⁷ Det var syftet i deras pappors politiska arbete i Kosova att det skulle bli fritt från serberna. Det var i samband med pappans avslöjande av det politiska arbetet som Ardis föräldrar beslutade sig att för Ardis och hans syskons skull att fly till ett land där man levde efter demokratins regler. Hans pappa blev avslöjad av serbisk polis. Ardi berättade om skälet till varför familjen flydde; *”Mamma och pappa tänkte på oss, barnen att vi skulle få en bra framtid... det betydde att det skulle vara i ett annat land än Kosova”*.

Även Dardan berättade om orsaken till varför hans familj flydde från Kosova. *”Jag var liten då men har med tiden fått veta och förstått att om inte vi hade stuckit så hade de fängslat pappa”*.

Pappan jobbade på en fabrik där han inte ville jobba kvar efter att serberna tog över, berättade Dardan. Det var därför Dardans pappa skulle fängslas. Arta är en tjej som kommer från den delade staden, Mitrovica i norra Kosova. Hon berättade att hennes pappa blev brutalt slagen av serbiska säkerhetspoliser så gott som dagligen; *”Pappas enda fel var att han gick till jobbet”*. Nyfiken frågar jag henne vad pappan hade jobbat med, då svarar hon att han jobbade i stadens gruva där de flesta var albaner. Mentor, berättar även han om obehagliga händelser som blev anledningen till flykten från Kosova. Han berättade att serbiska säkerhetspoliser kunde komma till skolan dagligen för att kontrollera albanska barn. Genom intervjuerna har jag fått fram att det var just barnens situation som gjorde att många flydde eftersom föräldrarna tänkte på deras framtid.

7.2 Betydelsen av Kosova

Intervjupersonerna som jag samtalade med uppgav alla att Kosova är något väldigt betydelsefullt i deras vardag. Detta stöder även Norman i sin fältstudie där hon uppger att efter besöket i Kosova är hon mest förenad med kosovaalbaner som fick henne att förstå hur starka känslor de har för sitt land.⁵⁸ Alban berättade att det är som en central del av honom; *”Det handlar om en känsla av rötter och en tro på en bättre framtid för alla i Kosova, i Europa”*. Enligt teoretikern Mead hjälper begreppet symbolisk interaktionism oss att förstå

---

⁵⁶ Gerner K (1996)

⁵⁷ Gellner E (1999)

⁵⁸ Norman i Hannerz U red. (2001)

människans identitetsskapande. Med det menar Mead att människans identitet utvecklas i samspel med andra.⁵⁹ Här kan vi se att intervjupersonen har skapat sig en annan identitet med en annan förståelse för andra människor. Jag fick det intrycket att han vill att det ska bli självständighet i Kosova men är samtidigt för ett enat Europa. Alban berättade att han har en rädsla för sin dotters uppväxt där Europa är en kontinent av dubbla mått. Med det menar Alban att Europa idag är delat i ett för det rika väst och ett annat för syd och öst. Även Arta och Mentor pratade om betydelsen av rötter, var man har sitt ursprung. Det finns en politisk dimension som de också kopplar till sin etniska tillhörighet. Däremot var intervjupersonerna inte lika positiva i frågan om betydelsen av Kosova och politik. Här citerar jag Ardis ord; *"Kosova och politik betyder för mig orättvisa... tyvärr"*. Det Ardi tänker på här är västvärldens orättvisa politik mot framförallt kosovaalbanerna. Han tyckte också att grunden till Kosovos ockupation genom tiden är västvärldens fel. Ardi känner sig som en östinvanare i Sverige men i hemlandet Kosova är han från väst. Detta beror på att man är flykting här i Sverige och likaså betraktas man i Kosova. Därmed förloras inte identiteten för människor som lever i exil eftersom man ständigt blir påmind om ens ursprung. Det positiva i detta sammanhang är, med hänvisning till Lundberg att det är bara vi, flyktingar som kan ha tillgång till två kulturer och två länder.⁶⁰

För Arta är politik hur man behandlar en situation; *"...eh, när det handlar om förhållanden till samhällsstrukturer eller länder tycker jag att politik blir ett äcklig redskap att handla efter, speciellt när de stora har makten"*. Här syftar även Arta på västvärldens mäktiga aktörer som har haft en ledande roll i Kosovafrågan. Med mäktiga aktörer menas bl.a. USA, Ryssland, Frankrike m.fl. Det Arta uppgav kan man också relatera till det som skedde nu senaste den 17 mars 2004 i Kosova. Västvärldens politiska arbete för Kosova konflikten är ännu inte löst vilket kosovaalbaner känner frustration över.

Dardan tycker inte att de politiska partierna i Kosova bedriver en bra verksamhet. För honom är det viktigare att koncentrera sig på Kosovafrågan och inte på partierna. Med det menade Dardan att fokus borde riktas på folket i Kosova, på deras välbefinnande. Även Ardi, precis som Dardan talade om sitt missnöje med de politiska partierna i Kosova. Men det finns även andra skäl till varför Kosova har en stor betydelse för intervjupersonerna. Dardan berättade att för honom är det viktigt att få till stånd en folkomröstning om

---

⁵⁹ Månsson P (2000)

⁶⁰ Lundberg S (1989)

självständighet i Kosova. Även Ardi pratade om att Kosova borde få en folkomröstning, om man verkar efter demokratins regler. Genom folkomröstningen menade Ardi och Dardan att Kosova hade kunnat få sin status som ett självständigt land. Samtliga menade att Kosova som ett självständigt land skulle utvecklas till ett fungerande land inom EU där konflikten inte skulle kunna blåsa upp igen. Ardi tillägger att man måste förändra synen på Kosova först och främst i exillandet man befinner sig i. Ardis syn har förändras, precis som Norman uppgav i sin fältstudie att genom att hon hade en så pass långvarig kontakt med samma kosovaalbaner kunde hon se hur upplevelser av exil och albansk identitet ändrades över tid.⁶¹

Ardi tycker att det är bra att man har fått upp ögonen lite grann för Kosova nu men såsom alla andra västländer blundar man istället. *"...ja man riktar fokus på terrorismen, vilket i sig inte är fel men man behöver inte glömma Kosovafrågan"*. Han menar att Sverige måste tillsammans med övriga EU-länder måste arbeta mer för att finna en lösning på Kosovafrågan och inte vänta på USA:s steg hela tiden. Alban pekade på att i Sverige saknar man expertkunskap om Kosova. *"Man tenderar att beskriva problemen på Balkan i termer av obegripliga etniska stamstrider, ordalag som ibland är som hämtade från kolonialismens framväxt i Afrika på 1800- och 1900-talet"*. Med det menade Alban att de få experter som finns är utbildade med forna Jugoslavien som främsta intresseområde och tenderar att se Kosovos strävanden från Belgrads perspektiv. Han fortsätter med att säga att det råder en nostalgi över den s.k. "jugoslaviska modellen" där många folkslag antas ha levt sida vid sida i broderlig sämja, vilket inte stämmer med albanernas upplevelser. Här syftade Alban på de myter om forna Jugoslaviens goda förhållande med Kosova, då omvärlden inte visste något om den reella situationen. Även Dardan tycker att man kan mer om Kosova nu än för exempelvis 10 år sedan. Han tycker att i Sverige har man inte den rätta synen på Kosova. Med det menade Dardan att i Sverige har man mer "serbvänlig" politik än i andra västländer. Mentor tyckte att svenska folket har haft solidaritet med folket i Kosova men dessvärre har medierna varit för mycket på Belgrads linje. Ardi kunde förstå varför de flesta i Sverige var på Belgrads linje och det var av den orsaken att man valde att blunda för det som egentligen hände i Kosova. Den ende som uttryckte en stor besvikelse på Sverige var Arta. *"... speciellt under kriget har jag tyckt att Sverige på nått sätt valde sida, det var helt klart favorisering av serber"*. Arta berättade att hon har förståelse för det eftersom serberna har varit etablerade i det svenska samhället i högre

---

⁶¹ Norman, K i Hannerz U red. (2001)

grad än albanerna. Hennes förklaring till det var att Sverige var emot NATO-bombningarna mot Serbien. Arta uppgav att Sverige borde ha stöttat albanerna mer eftersom de var de förtryckta i kriget 1997/1999. Med det menar hon att svenska medier borde ha haft en mer medlidande syn till kosovaalbanerna och att inte alltid få informationen från den serbiska nyhetsbyrån.

7.3 Exil och återvändande

Samtliga intervjupersoner tyckte att deras syn på Kosova har förändrats sen de flydde från hemlandet. Lundberg⁶² hjälper oss att förstå att politiska flyktingar genomgår förändringar i såväl social identitet som sociala positioner. Även begreppet exil möjliggör för oss att på ett lättare sätt förstå värderingar hos människor som har flytt från hemlandet. Lundberg hävdar att inom exilen finns en dubbelsidighet som länkar samman individ och samhälle. En bild som förenar självbild och uppfattad identitet. Alban och Dardan berättade att genom att leva i ett land som Sverige kan de lättare förstå andra röster som talar emot deras åsikter och även att de ur ett svenskt perspektiv ser att serberna är nästan lika mycket offer som albanerna. Alban berättade vilken syn han hade i Kosova innan han kom till Sverige; *"När jag lämnade Kosova var serberna den onda arvfienden"*. I det ovanstående citatet ser man en koppling till ett fenomen, som Gerner⁶³ hävdar i sin bok att många människor från Central- och Östeuropa hade fiendebilder som har hämtats ur historiska händelser. Uppkomsten av Albans generaliserade framställningar har koppling med uppfattning om att serberna bär "historisk skuld" för hela Kosovafrågan. Ardi däremot berättade att hans syn på Kosova har förändrats på så sätt att han tycker att de inhemska politikerna gör för lite för att lösa Kosovafrågan. Han och Mentor menar att även de har möjlighet att se på Kosova från andra vinklar, d.v.s. från neutrala människor här i Sverige. Flykten till Sverige har bl.a. fått intervjupersonerna att förstå hur stort problemet i Kosova är. Mentor menar att: *"Kosova är ett internationellt problem...kan inte ses ur albanskt eller serbiskt synvinkel"*. Lundbergs⁶⁴ skildring om exilens olika bilder mellan individ och samhälle gör att Mentors uttalande kan förstås genom bl.a. rättsliga relationer och livsstil. Att leva i exil har medfört till att intervjupersonerna uppfattningar har ändrats. Det faktum att Mentor lever i exil har gjort att han på ett bättre sätt förstår innebörden i Kosovafrågan, där han ser det som ett stort problem, och därtill både från albansk och serbisk synvinkel.

---

⁶² Lundberg S (1989)

⁶³ Gerner K (1996)

⁶⁴ Lundberg S (1989)

Enligt Lundberg finns det alltid en önskan att återvända som inte är bara av politisk eller nationell betydelse, utan att man helt enkelt vill komma hem igen. För att kunna återvända tillbaka till Kosova menar Mentor att det först och främst krävs att Kosova blir självständigt. Därtill krävs en tillväxt inom det politiska och ekonomiska samhällsutvecklingen och även att Kosova ska ha blivit medlem i Europeiska unionen.

Något mer allmänt om tankar kring återvändanden var att den kosovaalbanska befolkningen skulle få komma in mer i arbetslivet. Lundberg⁶⁵ hävdar att för människor som lever i exil innebär möjligheten att resa tillbaka en slutgiltig bekräftelse på den forna tillhörighetens slut eller nedgång. Arta berättade att hon har funderingar på att återvända men hon ville först ha en utbildning för att på så sätt kunna bidra till landets utveckling. Både Ardi och Alban anser att det som krävs för att återvända är att det blir drägligt för familjen och att Kosova blir en självständig stat. Den yngste av intervjupersonerna, Dardan har dock inga funderingar på att återvända till Kosova inom den närmaste tiden. Han berättade att han tar tillfället i akt att utbilda sig i Sverige med tanke på de goda förutsättningarna här men han säger även att; *"Jag kan helt klart se mig själv som pensionerad och bosatt i Kosova, i ett självständigt Kosova"*.

7.4 Kosova i framtiden

Samtliga intervjupersoner talade om att Kosovos framtid är osäker, men var också eniga om en sak och det är att Kosova måste bli en självständig stat. I framtidens Kosova ser man ett land som utvecklar sig själv till en sann demokrati, sade Dardan. Ardis intensiva ord var; *"Jag hoppas att Kosova blir en självständig stat och det mycket fort!"*. Med det menade Ardi att det är mer än rättvist eftersom det albanska folket har lidit mycket och förtjänar en självständig stat. Arta talade om att hon är optimistisk av sig och tror att Kosovos framtid kommer att bli bättre. Hon menade att; *"Det som krävs är människor som säger ifrån och är envisa tills rättvisan segrar"*. Dessutom, när den dagen kommer kan folket motverka de orättvisor som finns i Kosova, sade Arta. Mentor talade om ett Kosova i framtiden där folket lever tryggt sida vid sida oavsett etniskt bakgrund. Han berättade även att det kan uppnås om Serbien offentligt ber folket i Kosova om ursäkt för fler års lidande. Först då när folket förlåtit varandra för det som hänt kan Kosova gå vidare mot en ljusare framtid. Alban hoppas att det blir en lösning som passar alla och att; *"Det vore allra bäst om kosovarerna fick*

---

⁶⁵ Lundberg S (1989)

styra sig själv". Till skillnad från de andra tyckte Alban att serberna måste få obehindrad tillgång till sin historia i Kosova. Och han berättade även att; *"Kanske vi kan blida ett litet EU där, där gränserna är ovidkommande. Vi är grannar och måste lära oss leva i respekt för varandra"*. Detta är något intressant att se på. Alban är den ende som även uttryckte sig på det sättet. Hans hoppfulla tankar är att han vill se ett gott samarbete mellan Kosova och Serbien där båda skall vara medlemmar inom Europeiska unionen.

7.5 Hur är det att vara kosovaalban i Sverige på fritiden?

Intervjupersonerna uppgav att den största anledningen till det politiska engagemanget i Kosovafrågan är de svenska medierna som de menar ger fel bild av Kosova. Arta brukar ringa till svenska medier när hon någon gång finner att situationen blir fel "beskriven" eller "orättvist behandlad". Arta berättade att; *"Man måste engagera sig! Annars kommer fel "krafter" att styra"*. För Ardi är det viktigt att vara engagerad eftersom han själv är alban och därför vill se en lösning på Kosovafrågan. Men han skulle vilja se fler albanska ungdomar som engagerar sig. Ardi tillägger; *"...gillar man inte orättvisa är det ytterligare ett skäl att engagera sig"*. Om de som inte engagerar sig påpekade Ardi att det är synd då vi behöver fler som engagerar sig i Kosovafrågan.

Arta och Ardi berättade att de spenderar sin fritid mest med att titta på nyhetsprogram på albanska och svenska samt att läsa artiklar om Kosova. Mentor uppgav att han spenderar ungefär 10 timmar i veckan på att följa det senaste om Kosova. Även för honom handlar det om att få nyheterna från olika håll, d.v.s. på albanska, svenska och serbiska för att på så sätt inte missa något. Alban tycker att albanska ungdomars möjligheter att påverka vardagen i Kosova från Sverige är få, men att man kan öka förståelsen här hemma. I det ovanstående kunde vi ta del av Albans funderingar där han uppger Sverige som "hemma". Som Lundberg visat är en sida av flyktingskapet just detta att man har tillgång till två kulturer och två hemländer.⁶⁶ Det är viktigt att påpeka att Alban känner sig hemma både i Sverige och i hemlandet Kosova. Jag tror att denna "hemma" känsla till exillandet är något som man försöker förneka för sig själv men som i vissa fall, som i Albans fall kommer fram ändå. Det hade varit intressant att veta om Alban känner sig mer som svensk än alban.

---

⁶⁶ Lundberg S (1989)

Alban berättade att hans engagemang bl.a. består av att han är ordförande i en svensk-albansk kommitté, medlem i ett svenskt politiskt parti och han lobbar aktivt på sin fritid för Kosova genom samtal och skrivelser. Medlemskapet i det svenska politiska partiet är ett sätt att påverka i hans nya hemland, säger Alban. Även här uppger han sitt exilland som sitt nya ”hemland”. Han tillägger att det inte går en dag utan att han gör något litet för Kosova. Vidare om vikten av att engagera sig svarade Alban; *”Tänk globalt, agera lokalt, det är mitt motto”*. Med det menar Alban att han känner att Kosovafrågan är en ödesfråga för alla européer där det krävs att tänka på hög nivå men agera på låg nivå. Även Mentor berättade att hans engagemang består av medlemskap i flera ideella svensk-albanska föreningar där han bor. Det andra sättet som Mentor engagerar sig på är att informera människorna runt omkring sig, på jobbet och även på fritiden. Dardan pratade också om betydelsen av att informera; *”Jag känner det som en självklar plikt att kunna informera andra om situationen i Kosova... det är inte alltid lätt”*.

Dardan tycker att Sverige är en bra bas för någon som vill driva sina åsikter framåt eftersom det anses vara ett av världens mest demokratiska länder. Men ändå är det inte alltid lätt när man ska informera om Kosova; *”Man brukar säga att ju längre bort landet man talar om är, desto mindre är intresset i det land man befinner sig”*. Andra hinder för att informera avsågs att vara att människor inte ville bli informerade om situationen i Kosova.

Specifikt var det bara Alban och Ardi som tyckte att deras engagemang för Kosova fick dem att avstå från deras andra fritidsaktiviteter. Alban berättade att han är teaterintresserad men att han inte hinner med det. Härtill kommer ett uttalanden ifrån Alban relaterat till Kosova. *”Det handlar om prioriteringar dock, och jag är i grunden nöjd med den prioritering jag gjort”*. Här menar Alban att han är nöjd med sitt beslut att vara engagerad på sin fritid i Kosovafrågan. För Ardi var det så att han skulle vilja idrotta mer, framförallt spela fotboll. Men i brist på tid får han avstå från fotbollen. Mentor uttryckte det som att hans fritid inte tog någon skada av hans engagemang för Kosovafrågan. Med det menade han att även om han var med i bl.a. flera föreningar hade han ändå tid för att intressera sig för hemlandet. Dardan menade däremot att även om han skulle avstå från sin fritid p.g.a. engagemanget för Kosova så hade det inte gjort något. Han fortsätter med att förklara att Kosova utgör en viktig del i hans liv och om hans fritid påverkas gör inte det något. Detta är något som vi också kan se i Normans fältstudie där hon kom fram till att kosovaalbaner är ett folk med speciella nationalismkänslor för sitt hemland. Även om man anpassar sig i exillandet att man ser det som ”hemma” så är hemlandet något speciellt i sig. Dessa kosovaalbanska

ungdomars politiska engagemang påverkar deras fritid för ett land långt bort även om exillandet anses som ”hemma”. Men förklaringen finns i att det i exilen blir viktigt att värna om rötter, ursprung och identitet. Samtliga av mina intervjupersoner ser sig som enbart albaner och ingenting annat.

8. Sammanfattande slutdiskussion

Detta kapitel består i en sammanfattning, slutdiskussion och mina egna reflektioner. Jag kommer att lyfta fram begreppen nationalism, exil och identitet som jag anser ha varit utmärkande för min studie. Jag har även valt att lyfta fram några av de teman som jag anser har genomsyrat min uppsats. De teman som dominerat intervjupersonernas berättelser har visat sig vara; engagemanget i exil, tankar kring återvändanden och hur det är att vara kosovaalban i Sverige på fritiden.

8.1 Engagemanget i exil

Sammanfattningsvis visade det sig att dessa ungdomars politiska engagemang i exil för hemlandet är stort. Detta anser intervjupersonerna är viktigt eftersom det handlar om deras rötter, deras ursprung. Alban menade att; *”Det handlar om en känsla av rötter och en tro på en bättre framtid för alla i Kosova, i Europa”*. Här kan vi se att Alban har skapat en annan identitet genom att leva i exil. Nationalismkänslan finns kvar men inte i samma utsträckning. Precis som teoretikern Mead, där han hävdar att människans identitet utvecklas i samspel med andra.⁶⁷ Även Ardi har en positiv inställning till att förändra synen på Kosova. Det skulle först och främst vara i exillandet man befinner sig i. I analysdelen kunde vi ta del av Ardis förändrande syn, precis som Norman uppgav i sin fältstudie att genom långvarig kontakt med samma kosovaalbaner kunde hon se hur upplevelser av exil och albansk identitet ändrades över tid.⁶⁸

I intervjuerna har det även framkommit att samtliga intervjupersoners engagemang i exil består av att bl.a. informera andra om situationen i Kosova. De upplever nämligen att de måste vara uppdaterade på bästa möjliga sätt för att kunna informera andra som inte är

---

⁶⁷ Månsson P (2000)

⁶⁸ Norman i Hannerz U red. (2001)

insatta i Kosovafrågan. Den yngste intervjupersonen, Dardan menade att de som inte är insatta i Kosovafrågan kan känna att det handlar om ett land som ligger bortom ens räckhåll. Alban tyckte att genom att vara engagerad så kunde man öka förståelsen här i Sverige. Men samtidigt menade han att möjligheten att påverka vardagen i Kosova är minimal.

8.2 Tankar kring återvändanden

Jag börjar här sammanfatta dessa ungdomars tankar kring återvändanden med hjälp av Lundberg.⁶⁹ Han har gjort studier om latinamerikaner i exil och menar att det finns alltid en önskan att återvända som inte är bara av politisk eller nationell betydelse, utan att man helt enkelt vill komma hem igen. Detta är något som även mina intervjupersoner pratade om. Men de hade några önskemål kring situationen för att kunna återvända till Kosova. Samtliga uppgav att deras önskan var att Kosova först och främst skulle bli en självständig stat. Samtidigt vill de vara säkra innan de återvänder att de skulle kunna ha arbete för att kunna försörja sig. Alla har tänkt på att utbilda sig för att kunna bidra till landets utveckling. De uttryckte också att familjen var viktig, precis som deras föräldrar hade tänkt när de flydde till Sverige. Vidare hävdar Lundberg att inom exilen finns en dubbelsidighet som länkar samman individ och samhälle. En bild som förenar självbild och uppfattad identitet. Det ovanstående ser jag en koppling till Albans tankar som han hade innan han kom till Sverige. Han uttrycker sig; *"När jag lämnade Kosova var serberna den onda arvfjenden"*.

Vi ser att Albans nationalistiska värderingar har ändrats så pass genom att leva i exil där även hans identitet har förändrats. Dardan, som kom hit som 5-åring uttryckte sig såhär; *"Jag kan helt klart se mig själv som pensionerad och bosatt i Kosova, i ett självständigt Kosova"*.

8.3 Att vara kosovaalban i Sverige på fritiden

Att vara kosovaalban i Sverige är inte lätt, inte minst på fritiden. Under kriget har samtliga intervjupersonernas tankar om de svenska medierna blivit negativa. Samtliga uttryckte att medierna gav fel bild av Kosova. Som tidigare nämnt i analysen menade intervjupersonen Arta att det är viktigt att engagera sig annars kommer fel krafter att styra. Alban hade likartade synpunkter men han uttryckte sig på ett annat sätt. Han menar att det är viktigt att medlemmar inom politiska partier försöker påverka så mycket som möjligt åtminstone inom partiet. Även hos Dardan fann jag likheter med det Alban och Arta berättade. Dardan

---

⁶⁹ Lundberg S (1989)

talade om Sverige som ett demokratiskt land där människan har många möjligheter. Men han uttryckte en slags besvikelse när han berättade att det inte alltid är lätt när man pratar om Kosova. De som inte är insatta i Kosovafrågan känner att dem inte behöver veta vad som händer i ett land som ligger långt bort. Det intrycket har han fått i strävan att informera om situationen i Kosova. Alban, ordförande i svensk-albansk kommittén uppgav att han även lobbar aktivt på sin fritid för Kosova genom samtal och skrivelser. I exil blir den nationella identitetens komplexitet viktig att upprätthålla mest eftersom Kosova fortfarande inte är en självständig stat, som mina intervjupersoner önskar. Teoretikern Giddens ser människans *Jag*-identitet relaterad till det vardagliga sociala samspelet. Med det ser vi sammanhanget med intervjupersonerna som spenderar sin vardagliga sociala tillvaro med att informera eller läsa om Kosovafrågan. Idag i det moderna samhället är det lättare för individen att själv få välja livsstil och livsplaner, menar Giddens. Med den förutsättningen bildar och skapar intervjupersonerna sin egen identitet där de väljer att bevara sin nationalitet.⁷⁰

8.4 Reflektioner

Här vill jag betona att i allmänhet var dessa ungdomar som studien var baserad på nöjda med sitt engagemang. Orsaken till varför dessa ungdomar spenderade sin fritid på engagemang för hemlandet var många. Det visade sig framförallt att ungdomars engagemang var relaterat till rötter och ursprung. Något som alla uttryckte var viktigt för dem i exilen. En annan anledning till ungdomars politiska engagemang var att informera dem som inte är insatta i Kosovafrågan, vilket är viktigt för dem. Som kosovaalban själv och som även lever i exil finner jag det mesta av ungdomarnas berättelser bekant. Men jag vill samtidigt uppmärksamma att det som har varit förvånade i intervjupersonernas berättelser var att synen på Kosova har förändrats så pass mycket att det finns de ser som Sverige som ”hemma” och som sitt nya ”hemland”. En annan förändrade syn var att intervjupersonerna verkar villiga till att i framtiden dela Kosova med serberna. Men med utgångspunkt i att kosovaalbanerna ska styra sin egen stat.

När jag började undersöka det aktuella området var mina tankar att ingen alban skulle kunna acceptera att leva med serberna sida vid sida. Dock visade det sig att min förförståelse var felaktig. Vad är orsaken som har förändrat dessa ungdomars syn på

---

⁷⁰ Månsson P (2000)

hemlandet? Kan orsaken vara att dessa ungdomars uppfattningar har förändras nu när man lever i ett demokratiskt land som Sverige? Kan en annan anledning vara att vi idag lever i ett mångkulturellt samhälle? Där man ständigt är i kontakt med människor från hela världen. Jag anser att när man lever i exil förändras bilden av den nationalistiska identiteten, men att det förändras så pass mycket? Är det därför som man anses vara annorlunda i hemlandet när man är på besök, bara för att man lever i Sverige? Under arbetets gång snurrade många tankar i huvudet. När jag började med undersökningen var det tyst i Sverige om Kosovafrågan. Men det dröjde inte länge förrän Kosova blev i mars 2004 återigen aktuell även här i Sverige. Tyvärr var det inte för något bra. Med något bra menar jag här att Kosova skulle ha fått sin självständighet. Nej, det handlade om nya upplopp som hade sin grund i oroligheter och missnöje med att omvärlden åter hade glömt Kosova. Sådana händelser kan vara anledningen till kosovaalbanska ungdomars politiska engagemang på sin fritid. Om Kosova får snart sin självständighet som man önskar, vad händer då, slutar man engagera sig för Kosova? En av intervjupersonerna, Ardi nämnde det i intervjun att man förstår att västvärlden är upptagen med terrorismen och kriget i Irak men att glömma bort Kosova? Varken han eller jag anser att det är något fel i det. Men man borde tänka på att konflikten i Kosova kan blåsa upp på nytt.

Jag anser att det är viktigt att belysa att dessa ungdomars politiska engagemang är viktigt för kommande kosovaalbanska generationer som lever i exil. Dessa ungdomar bedriver sitt engagemang för att kunna föra vidare etniciteten och sitt arv men även för att de upplever att dessa faktorer är hotade i Kosova. Det har uppkommit en fråga som jag anser är intressant att gå vidare med i framtiden. *Hur ser dessa ungdomars kommande barn i framtiden på engagemanget?* Här tänker jag mig att den frågan skulle kunna undersökas om ungefär femton år då några av intervjupersonerna kan vara föräldrar. Det skulle vara intressant att se om mina intervjupersoner i denna studie förde sitt engagemang vidare till sina barn.

Litteraturförteckning

Böcker

Akademia e shkencave e Shqipërisë, instituti i gjuhësisë dhe e letërsisë, (2002). *Fjalor, i shqipes se sotme*. Botimet Toena: Tiranë

(svenska: Den akademiska statsvetenskapliga institutionen för språk och litteratur i Albanien. (2002). *Ordbok för dagens albanska språk*, Toena: Tirana).

Anderson, Benedict (1993). *Den föreställda gemenskapen. Reflektioner kring nationalismens ursprung och spridning*. Daidalos AB: Göteborg

Brante Thomas, Andersen Heine & Korsnes Olav (red) (1998). *Sociologiskt lexikon* Universitetsförlaget: Stockholm

Carlson, Bo Kage (1992). *Jugoslavien ett land i upplösning*. Natur & Kultur: Stockholm

Dalhoff-Nielsen, P. (1995). *Örnarnas land*. Studiekamratens förslag: Eslöv

Eriksen, Thomas H. (1998). *Etnicitet och nationalism*. Nya Doxa: Falun

Gellner, Ernest (1999). *Nationalism*. Nya Doxa: Falun

Hannerz, Ulf (red.) (2001). *Flera fält i ett*. Carlsson Bokförlag: Helsingborg

Holme, I.M, Solvang, B.K. (1997). *Forskningsmetodik. Om kvalitativa kvantitativa metoder*. Studentlitteratur: Lund

Kvale, Steinar (1997). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Studentlitteratur: Lund

Lundberg, Svante (1989). *Flyktingskap*. Studentlitteratur: Lund

Malcolm, Noel (1998). *Kosovo – a short history*. Macmillan Publishers Ltd: London

Merriam, Sharan B. (1994). *Fallstudien som forskningsmetod*. Studentlitteratur: Lund

Månsson, Per (red.) (2000). *Moderna samhällsteorier*. Prisma: Stockholm

Olsson, Erik (red.) (2000). *Etnicitetens gränser och mångfald*. Carlsson Bokförlag: Stockholm

Repstad, Pål (1999). *Närhet och distans. Kvalitativa metoder i samhällsvetenskap*. Studentlitteratur: Lund

Rönquist, Ralf (1990). *Historia och nationalitet – skotsk etno-territorialitet i ett historiskt perspektiv*. Lund University Press: Malmö

SAOL = Svenska Akademiens ordlista över svenska språket, (1992). 11:e upplagan, 7:e tryckningen. Norstedts Förlag: Stockholm

Sjöberg, Katarina (red.) (1999). *Mer än kalla fakta. Kvalitativ forskning i praktiken*. Lund: Studentlitteratur

Thuren, Torsten (1997). *Källkritik*. Liber AB: Stockholm

Widerberg, Karin (2002). *Kvalitativ forskning i praktiken*. Lund: Studentlitteratur

Ålund, Aleksandra (1997). *Multikultiungdom*. Studentlitteratur: Lund

Skrifter

Gerner, Kristian (1996). *Nationalism i Östeuropa*. Utrikespolitiska institutet: Stockholm

Magnusson, Kjell (1993). *Kosovos albaner*. Statens invandrarverk: Norrköping

Sturesjö, Örjan (1997). *Den albanska frågan*. Utrikespolitiska Institutet: Stockholm

Sturesjö, Örjan (1990). *Kosovo – ett jugoslaviskt dilemma*. Utrikespolitiska institutet: Stockholm

Internet adresser

Migrationsverket är Sveriges centrala utlänningsmyndighet

<http://www.migrationsverket.se/>

The Parliament of the Republic of Serbia

<http://www.mfa.gov.yu/Foreinframe.htm>

Statistical Office of Kosovo (SOK)

<http://www.sok->

[kosovo.org/pdf/population/Basic%20Demographic%20Data%20%for20%kosovopdf.](http://www.sok-)

Nationalencyklopedin

<http://www.ne.se/>

Kommentar är en oberoende socialistisk tidskrift som övergått från att vara papperstidning till nättidning.

<http://www.kommentar.org>

Omvärldsbilder

riktar sig till myndigheter, forskare, studenter, lärare, elever och alla som vill följa hur

frågor om mänskliga rättigheter, konflikter, försörjning och miljö behandlas i det internationella systemet.

<http://www.smvk.se/Omvarldsbilder/2000/001123.html#Karta>

Albastudent – Albanska studentföreningen i Sverige

<http://www.albastudent.se>

Bilaga 1: Tematiserad intervjuguide

* Bakgrund

Vill du berätta lite om dig själv och din bakgrund.

* Hemlandets betydelse

- Hur började ditt intresse för Kosova-frågan?
- Hur kommer det sig att du är intresserad av Kosova-frågan?
  - Familjen
  - Vänner
  - Medier
- Vad är det viktigaste för dig i Kosova-frågan?
- I så fall varför är det just detta i Kosova-frågan som är viktigt för dig?
- Vill du förklara vad Kosova och politik betyder för dig?
- Hur tycker du att man ser på Kosova i Sverige?

* Engagemang och fritid

- Vad består ditt engagemang av?
- Varför är det viktigt att vara engagerad, enligt dig?
- Hur upplever du att det är att vara politiskt intresserad i Sverige?
- Hur mycket av din fritid spenderar du på ditt fosterlands politik?
- Finns det andra fritidsintressen som du är intresserad av men som du får avstå ifrån?

* Exil och återvändande

- Tycker du att synen på Kosova förändras för dig som har flytt från fosterlandet?
- Har du funderingar på att återvända till Kosova?
- Vad tycker du, krävs för att du ska kunna återvända till Kosova?

* Det egna landet

Har du något att tillägga? Möjligen om ditt hemlandets framtid?

Bilaga 2: Kosovas karta

Nedan finner ni en karta över Kosovas gränser för den som inte är insatt i Kosova-frågan.

<http://www.smvk.se/Omvarldsbilder/2000/001123.html#Karta>